

BEYİN GÖÇÜ SORUNUNA TÜRKİYE AÇISINDAN KISA BİR BAKIŞ...

Tevfik DALGIÇ

Beyin Göçü kavramının ülkemiz açısından ulaştığı noktaları tam olarak belirleyen, günümüz koşullarını ele alarak bir sonuca ulaştıran çalışmalara rastlamak olanağı bulmak oldukça zordur. Çalışmaların ve bulguların yetersizliği ise sağlıklı karar alınmasında ortaya başka sorunlar çıkarmaktadır. Yanlış verilere, ya da eksik bulgulara dayanarak yola çıkıldığında alınan kararlar da bu eksikliği kendi yapısında taşımakta, bu kararların uygulanması ise çoğu kere istenileni vermekten uzak kalmaktadır. Böyle olunca da yapılan bir iş ve alınan bir kararın yapılıp yapılmaması arasındaki sapma önemsiz bir değer taşımaktadır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulları gözönüne getirdiğimizde ve en azından, eğitilmiş insan gücünün gözlemlerini dile getiren yayınları izlediğimizde "Türkiye'nin İngiliz araştırmacı Brinley Thomas tarafından sınıflandırılan ülkelerin 4'üncü grubunda olduğunu söyleyebiliriz" (1). Nitekim aynı gözlem, adı geçen araştırmacının çeşitli çalışmalarında da ortaya konulmuştur: Yani Türkiye'den dışarıya doğru büyük bir beyin akımı vardır. Ülke, yetişmiş insan gücü bakımından sürekli bir kayba uğrama durumundadır. Türkiye'de bu alanda çalışma ve bilimsel nitelikte araştırma eksikliği bulunduğundan sağlıkla yorumlara ulaşmak etkin önerilerde bulunmak olanağı oldukça zayıf gözükmektedir. 1970 yılında İranın başkenti Tahran'da toplanan uluslararası bir seminerde sunulan bir bildiri de bu alanda yapılan bir çalışmadan söz edilerek çalışmanın bulguları tartışıldı (2). Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Örgütü (RCD) tarafından düzenlenen seminerde İran, Pakistan ve Türkiye'den yabancı ülkelere göç eden bilim adamları ve yetişmiş insan gücünün etkileri ele alındı. Söz konusu seminerde sunulan bir bildiri de 1968 yılında Türkiye'den yurt dışına göç etmiş 217 Doktora dereceli uzman ve araştırmacıdan söz edilmiştir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Kemal Özınönü tarafından yapılan bir çalışmada ise Türkiye'nin 1940 - 1967 arasındaki dönemde doktoralı 409 uzman ve araştırmacı yetiştirdiği ortaya konulmuştur (3). Konuyu bu iki rakamın karşılaştırması şeklinde ele alırsak, Türkiye açısından içinde bulunduğumuz korkunç gerçek bütün acılığı ile gözler önüne serilir. Yani Türkiye'nin 27 yılda yetiştirdiği 409 doktoralı teknisyenin yüzde 53'ü Türkiye'den dışarıya göç etmiştir. Bu bir ülkenin yetişmiş insangücü açısından hangi noktada bulunduğunu belirleyen acıklı bir durumdur.

Doktorali olmayan yetişmiş insangücü açısından da durum pek parlak değildir. Gene RCD seminerinde sunulan bildiri de 1962 - 1966 döneminde Türkiye'den dışarıya yapılan beyin göçü hakkında şu rakamlar verilmiştir :

Yetişmiş İnsangücünün Türkiye'den Dışarıya Göçü

(1962 - 1966)

Mühendisler	398
Tıp Doktorları	333
Fen bilimleri mezunları	58
Sosyal Bilimciler	14

Rakamlara dikkat edilirse, Türkiye gibi henüz kendi teknolojisini üretmek durumundan çok uzakta olan bir ülke için dışarıya göç etmiş mühendis sayısının çokluğu düşündürücüdür. Bu mühendislerin yurt dışında iş bulmaları için en azından "deneysel beceri alanında güçlü" olmaları gerektiği kabul edilirse, Türkiye'nin en çok gereksinme duyduğu kişilerin yurt dışında iş bularak ülkeden ayrıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu rakamların saptandığı yıllardan günümüze kadar bu sayıların arttığı, rakamların daha korkulu düzeylere ulaştığı da kuşkusuz yüksek olasılı bir gerçektir. Özellikle 1974 yılındaki petrol bunalımının Batı Avrupa ve Amerikan ekonomilerinde yarattığı bunalımlar nedeniyle, bazı mesleklerde işsizlik sorunu başladı ve ülkeler çeşitli meslek kuruluşlarının ve sendikaların da zorlamasıyla insan göçünü önleyici bazı girişimlere başladılar. Bu girişimler, bir bakıma etkili oldu ve diğer ülkelerden olduğu kadar Türkiye'den yapılan göçler de yavaşladı. Fakat bu konuda da elimizde sağlıklı veriler ve çalışmalar bulunmamaktadır.

Yetişmiş insan gücünün ülke dışına çıkması ve oralara yerleşmesi o insanların yetişmesi için yapılan bütün harcamaların da boşa gitmesi anlamına gelmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada örneğin 1968 yılında Türkiye'nin beyin göçü nedeniyle uğradığı kayıp 383 milyon lira olarak hesaplanmıştır (4). Bu bile Türkiye'nin düşünen beyinlerini, politikacılarını, slogan hesaplarının dışında düşünmeye, önlemler üzerine kafa yormaya çağırarak kadar önemlidir kanısındayız. Kanımızca, Türkiye'de bu alanda yeni çalışmalar özendirilmeli ve desteklenmelidir. Elde edilecek sağlıklı ve yeni veriler alınacak kararların da sağlık derecesini etkileyecektir.

KAYNAKLAR

- (1) *Brinley Thomas*: "The International Circulation of Human Capital" - Minerva - V 4 - Summer 1967 - pp - 479 - 506.
- (2) *Brain Drain*: Report of an RCD Seminar Held in Teheran on November 15, 1970. Published in 20/2/1972.
- (3) Proceedings of Conference on Science and Technology in Developing Countries, Beirut, Held in 1967, published in 1969.
- (4) *Prof. Dr. Yusuf Vardar*: "The Effect of Brain Drain on the economic development of the less industrialised countries, with particular reference to Experience in Turkey" - 1973 - Ege Üniversitesi Matbaası - Bornova - İzmir.